

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СВІТОВИХ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ У СВІТЛІ БОРОТЬБИ З КЛІМАТИЧНИМИ ЗМІНАМИ

Проблема захисту світових лісових екосистем набуває все більшого і більшого значення. Ліси здатні виконувати численні незамінні функції, критично важливі для існування життя на Землі. Вони і являють собою найбільшу концентрацію життя, яке перебуває у процесі безперервного розвитку. Екологічна наука лише починає розуміти ту роль, яку вони відіграють у складній системі функціонування різноманітних процесів на планеті Земля. Дослідження російських вчених В. Г. Горшкова та А. М. Макарьєвої показали, що лише первісна лісова екосистема, максимально не порушена людською діяльністю, здатна забезпечувати необхідний для існування живих організмів та людської цивілізації приток та розподіл питної води з океанів у вигляді атмосферних опадів. Позбавлені таких природних регуляторів клімату, внутрішні райони континентів перетворюються на пустелю. Одним із прикладів є пустеля Сахара, яка утворилася кілька тисячоліть тому після знищення лісів у процесі людської діяльності. Ознаками незайманої лісової екосистеми є наявність усіх притаманних для даної місцевості видів рослин та тварин, а також дерев різного віку. З таких лісів не здійснюється вивіз відмерлого рослинного матеріалу, без якого нормальний розвиток конче необхідних для екосистеми грибів та мікроорганізмів, так само як і накопичення води та циркуляція поживних речовин, стає неможливим. [1, с. 5-15] Крім того, німецькі вчені встановили, що кристали солі, якими насичують повітря первісні тропічні ліси, забезпечують утворення дощових хмар. [4]

У той самий час, Рамочна Конвенція ООН з кліматичних змін (далі – Конвенція) та Кіотський Протокол до неї (далі – КП), дія якого подовжена до 2016 року відвели лісу другорядну роль у питаннях попередження кліматичних змін. У рамках цих документів ліс та інші екосистеми розглядаються лише як поглиначі та накопичувачі атмосферного вуглецю (Преамбула Конвенції, пункт d частина 1 Статті 4-ої). [2] Відповідно до цього, визначаються і заходи, пов'язані зі збереженням лісових екосистем. Частина 1 Статті 6-ої

КП зазначає наступне: «З метою виконання своїх зобов'язань за статтею 3 будь-яка Сторона, зазначена у Додатку I, може передавати будь-якій іншій такій Стороні або отримувати від неї одиниці величин скорочення викидів, визначених у результаті проектів, спрямованих на скорочення антропогенних викидів із джерел або на збільшення абсорбції поглиначами парникових газів у будь-якому секторі економіки». [3] Таким чином, передбачено механізм фінансування збереження лісів за рахунок торгівельних операцій із квотами на викид вуглецю. Механізми чистого розвитку, засновані на 6-ій статті КП, слугують основою для розробки так званих проектів лісового вуглецю. Ці проекти передбачають фінансування збереження та відновлення тропічних лісових екосистем у країнах, що розвиваються, за рахунок інвестицій з розвинутих країн. Фактично, подібні проекти виступають єдиним механізмом у рамках Конвенції та КП, який може бути застосований для захисту лісів. У цілому ж, визнається, що Конвенція і КП, як і інші домовленості, що їх деталізуються, відводять збереженню лісів другорядну роль у попередженні кліматичних змін. [5, с. 14] Зокрема, для пояснення цього наводяться наступні причини:

- Технічна складність визначення обсягу викидів парникових газів унаслідок вирубки лісів;
- Вже на етапі переговорів, коли приймалося рішення щодо налізмів Чистого розвитку, у 2001 році (під час наради у м. Маракеш), цілі зі зменшення викидів парникових газів були визначені для країн Додатку 1, таким чином включення до них запобігання вирубки лісі, не було потрібне для зменшення викидів на необхідний рівень.

- Також вважалося, що застосування більш дешевого відновлення та збереження лісів у країнах, що розвиваються, призвело б до зменшення затрат на впровадження більш дорогостоячих технологій зі зменшення викидів на виробництві в індустріальних країнах світу. [5, с. 14]

У 2007 році на конференції на о. Балі було досягнуто домовленість про включення зменшення викидів парникових газів унаслідок деградації та вирубки лісів у країнах, що розвиваються, у перелік пріоритетних положень угоди, яка має стати наступницею Кіотського протоколу. [5, с. 14] Попри це, невизнання на міжнародному рівні значення первісних екосистем у регуляції режиму температур та опадів на континентах та невжиття невідкладних заходів по

їх збереженню призведе до неменшого екологічного лиха, ніж потепління клімату унаслідок викидів парникових газів. Численні райони в Бразилії, Центральній Африці, Китаї, Південно-Східній Азії, а також в Центральній-Східній Європі та Сибіру зазнають опустелювання. [1, с. 10-20] Більше того, ряд дослідників вказують на те, що наявні вимоги щодо збереження атмосферного вуглецю за рахунок поглиначів, нерідко використовуються на шкоду лісовим екосистемам. Відповідні положення застосовуються для того, щоб обґрунтувати вирубку незайманих лісів з заміною їх монокультурними посадками, які під час росту здатні поглинути більше атмосферного вуглецю. Потреби регулювання режиму опадів при цьому не враховуються. Зокрема, відбувається вирубка первісних лісів Швеції, які наразі становлять лише 3 % загальних лісових масивів цієї країни. Просування шведської моделі ведення лісового господарства, яка вважається найбільш ефективною, у глиб континентів, призведе до серйозних кліматичних змін. [6]

Таким чином, попри велике значення проблеми скорочення викидів парникових газів, Конвенція та новий протокол будуть малоефективними у попередженні кліматичних змін, якщо вони не визнають фактор опустелювання унаслідок вирубки первісних лісових екосистем, які виступають регулятором кліматичних процесів, що забезпечує розподіл атмосферних опадів у внутрішніх районах континентів, як один із проявів кліматичних змін, що становить суттєву небезпеку для усього людства. Відповідно до цього, має бути утворений механізм збереження цих екосистем. Необхідною виступає термінова заборона будь-якої діяльності, яка завдає шкоди усім первісним лісам, що досі збереглися на планеті Земля. Також необхідно вжити заходів до збільшення площ таких екосистем шляхом усунення з ряду експлуатованих лісів господарської діяльності, що дозволить їм відновитися до стану первісних. Необхідні серйозні міжнародні дослідження під егідою міжнародного співтовариства для визначення необхідної площі первісних лісів, яка дозволить збалансувати клімат планети. У решті лісів необхідним є просування сталого управління. На окремих, визначених територіях, доцільно проводити плантаційне вирощування необхідних рослинних ресурсів найбільш економічно доцільним способом для того, щоб зберегти якомога більшу частину лісів незайманими. Також необхідно зазначити, що відповідальність за винищення лісових екосистем має бути розподілена між усі-

ма країнами, адже господарська діяльність у розвинутих країнах призводить до деградації лісових екосистем на їх території, у той самий час, як саме до цих країн йде продукція, отримана у процесі деградації тропічних лісів у країнах, що розвиваються. Крім того, ця проблема стосується кожної країни, у тому числі тих, що позбавлені великих лісових площ, оскільки відповідні кліматичні зміни торкнуться кожного куточка нашої планети.

Література:

1. В. Г. Горшков, А. М. Макарьева. Биотический насос атмосферной влаги, его связь с глобальной атмосферной циркуляцией и значение для круговорота воды на суше / В. Г. Горшков, А. М. Макарьева. – Препринт № 2655, Петербургский институт ядерной физики, Гатчина. – 2006 – 49 с.
2. Киотский протокол к рамочной конвенции ООН об изменении климата – Киото, 11 декабря 1997 года.
3. Рамочная Конвенция ООН об изменении климата, 1992 год.
4. Химпром. – В Амазонии идет особый дождь. – [Электронный ресурс] <http://himprom.ua/v-amazonii-idet-osobyj-dozhd-new3212>
5. Incentives to sustain forest ecosystem services. A review and lessons for REDD / Ivan Bond, Maryanne Grieg-Gran, Sheila Wertz-Kanounnikoff, Peter Hazlewood, Sven Wunder and Arild Angelsen. – London: International Institute for Environment and Development. – 2009. – p. 62.
6. Skydda Skog – [Электронный ресурс] – <http://protecttheforest.se>

Беспалова Е. А.

*студент, Национальный исследовательский университет
«Белгородский государственный университет»*

О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ БОРЬБЫ С МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ

В последние годы внимание европейских юристов-экологов и специалистов в области уголовного права и криминологии приковано к проблематике экологической преступности и совершенствования уголовно-правовых и административно-правовых средств борьбы с нею. Это связано с ростом количества экологических правонарушений, увеличением причиняемого ими ущерба, появлением новых видов экологических преступлений, усилением негативной реакции многих социальных групп на противоправное